

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 25 september 2015

Ö 3105-15

KLAGANDE

Société des Produits Nestlé S.A.

Entre-deux-Villes

CH-1800 Vevey

Schweiz

Ombud:

Advokat ER, advokat DS och

advokat AK

Jur.kand. JS och jur.kand. A-ML

MOTPART

Orkla Foods Sverige AB, 556238-0302

241 81 Eslöv

Ombud: Advokat HB, advokat JH advokat CW och advokat NE

Dok.Id 111140

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

SAKEN

Tillstånd till prövning i hovrätt av mål om rättegångskostnader

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2015-05-29 i mål Ö 3969-15

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut meddelar Högsta domstolen tillstånd till målets prövning i hovrätten beträffande Société des Produits Nestlé S.A.:s överklagande.

Det ankommer på hovrätten att pröva frågan om rättegångskostnader i Högsta domstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Société des Produits Nestlé S.A. har yrkat att Högsta domstolen meddelar tillstånd till målets prövning i hovrätten beträffande bolagets överklagande. Bolaget har även yrkat ersättning för sin rättegångskostnad i Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund och frågan i Högsta domstolen

1. Orkla Foods Sverige AB yrkade i tingsrätten bl.a. förbud enligt 15 kap.

3 § rättegångsbalken för Société des Produits Nestlé S.A. att, i avvaktan på prövningen i ett skiljeförfarande av en fråga om avtalsbrott, utöva verksamhet med avseende på vissa varukännetecken.

2. Senare under handläggningen återkallade Orkla yrkandet. Nestlé begärde att målet i den delen skulle skrivas av från fortsatt handl ggninɡ och yrkade ersättning för sin rättegångskostnad med 3 050 545 kr. Orkla bestred ersättningsyrkandet och vitsordade inte något belopp som skäligt i och för sig.

3. Tingsrätten fann i sitt avskrivningsbeslut att det inte förelåg några särskilda omständigheter som kunde föranleda avsteg från huvudregeln i 18 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken att återkallande part ska ersätta motpartens rättegångskostnad. Orkla förpliktades att ersätta Nestlé f r rättegångskostnad med det belopp som tingsrätten ansåg vara skäligt, nämligen 1 500 000 kr.

4. Båda parter överklagade tingsrättens beslut. Nestlé ifrågasatte tingsrättens skälighetsbedömning och yrkade fullt bifall till sitt ersättningskrav. Orkla begärde att ersättningsyrkandet skulle ogillas, eftersom återkallelsen berodde på att syftet med det yrkade förbudet hade gått förlorat. I vart fall skulle enligt Orkla ersättningen sättas ned på grund av att Nestlé genom sin processföring hade orsakat båda parter kostnader som varit onyttiga eller inte skäligen påkallade. Båda parter gjorde gällande att det fanns grund för såväl ändrings- som gransknings- och prejudikatdispens.

5. Hovrätten har meddelat prövningstillstånd beträffande endast Orklas  verklagande.

6. Frågan i Högsta domstolen  r hur hovrätten ska tillämpa reglerna om prövningstillstånd n r båda parter har överklagat ett avgörande som innefattat en bedömning av skäligheten av ett yrkat belopp.

Rättslig reglering

7. Regler om prövningstillstånd i hovrätt finns i 49 kap. 14 § rättegångsbalken. År 2008 ändrades systemet med prövningstillstånd i hovrätt till att omfatta tingsrättens avgöranden i flertalet slag av tvistemål och domstolsärenden, varvid bl.a. en ny dispensgrund (granskningsdispens) infördes. Med de nya reglerna skulle hovrättens kontrollerande funktion sättas i fokus. Vidare infördes det genom en ny bestämmelse i 49 kap. 14 a § en möjlighet att meddela partiellt prövningstillstånd i en sådan del av målet som inte kan påverka andra delar av det överklagade avgörandet. (Se prop. 2004/05:131 s. 177 ff. och 184 ff.) I förarbetena redovisas inga särskilda överväganden angående frågan om att meddela prövningstillstånd endast med anledning av den ena partens överklagande. I princip måste det dock vara möjligt för hovrätten att ge prövningstillstånd för bara ett av flera överklaganden (jfr Peter Fitger m.fl., Rättegångsbalken, suppl. 78, april 2015, s. 49:58).

8. I 18 kap. 8 § rättegångsbalken föreskrivs att ersättning för rättegångskostnad ska fullt motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande jämte arvode till ombud eller biträde, såvitt kostnaden skäligen har varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt.

Högsta domstolens bedömning

9. Den aktuella tvisten avser bl.a. frågan om skäligheten av yrkade rättegångskostnader. Motsvarande situation kan uppkomma även i andra fall där parterna har olika uppfattningar om vad som är ett skäligt belopp, exempelvis i skadeståndsmål.

10. Det ligger i en skälighetsbedömnings natur att det kan finnas flera olika belopp som kan anses vara skäliga. Inom en viss ram finns det alltså utrymme

för olika bedömningar utan att någon av dessa kan anses vara oriktig (se NJA 2009 s. 738).

11. Att meddela prövningstillstånd för endast den ena partens överklagande i en fråga som avser skäligheten av ett belopp innebär att hovrätten redan vid dispensprövningen tar ställning till vilka ramar som ska gälla för skälighetsbedömningen där. Hovrätten kommer då att i skilda steg avgöra vad som i realiteten är en och samma fråga hänförlig till en viss del av tingsrättens dom eller beslut (jfr 49 kap. 14 a § rättegångsbalken). En sådan inskränkning av den kommande bedömningen i sak framstår inte som lämplig, särskilt som den begränsar möjligheten att fullt ut granska och kontrollera riktigheten av tingsrättens avgörande i den aktuella delen. Det är också tveksamt om en sådan ordning medför någon processekonomisk vinst, eftersom inskränkningen normalt sett inte medför att ett argument som har framförts i skälighetsfrågan blir irrelevant. Detta talar för att en skälighetsbedömning bör vara fullständig och alltså innefatta båda parterns överklaganden. Grunderna för bestämmelsen om partiellt prövningstillstånd pekar i samma riktning (jfr NJA 2011 s. 311 p. 11). Det går inte heller att bortse från att det annars kan uppstå en processmässig obalans mellan parterna.

12. Mot bakgrund av det anförda blir slutsatsen att, i mål där båda parterns överklagande avser skäligheten av ett visst belopp, det bara i undantagsfall bör komma i fråga att prövningstillstånd meddelas för endast den ena parten.

13. Att någon prövning av beloppets skälighet inte blir aktuell om hovrätten, till skillnad från tingsrätten, skulle komma fram till att rättegångskostnaderna ska kvittas saknar betydelse för den aktuella frågan. Vad som kan gälla i det hänseendet får i princip inte föregripas vid dispensprövningen. Inte heller i övrigt har det framkommit något skäl att begränsa prövningen av skäligheten i Nestlés kostnadsyrkande.

14. Hovrätten borde alltså ha meddelat prövningstillstånd för båda parter. Nestlés överklagande ska således bifallas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Gudmund Toijer, Göran Lambertz (skiljaktig), Svante O. Johansson och Lars Edlund (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Elisabet Rune

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2015-08-25

Mål nr
Ö 3105-15

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Göran Lambertz är skiljaktig och fastställer hovrättens beslut.

Han anför:

1. I 49 kap. 14 § rättegångsbalken finns bestämmelser om när hovrätten ska meddela prövningstillstånd. Om båda parterna har överklagat kan prövningstillståndet begränsas så att tillstånd meddelas endast för det ena överklagandet (se Peter Fitger m.fl., Rättegångsbalken, suppl. 78, april 2015, s. 49:58). Något undantag för fall där överklagandena avser samma fråga, eller frågor som har ett direkt samband med varandra, finns inte. Enligt 14 a § får ett prövningstillstånd begränsas till att gälla en viss del av tingsrättens avgörande, om utgången i den delen inte kan påverka andra delar av det överklagade avgörandet. Bestämmelsen innebär inte i sig någon begränsning i möjligheten att meddela prövningstillstånd för enbart den ena partens överklagande.

2. I vissa situationer bör dock, enligt rättsfallet NJA 2011 s. 311, prövningstillstånd inte meddelas för enbart den ena parten när båda har överklagat. Det gäller när en hovrätt finner skäl för prövningstillstånd i ett mål rörande vårdnad, boende och umgänge. Prövningstillstånd bör då meddelas så att prövningen omfattar alla yrkanden som har samband med varandra. Men situationen kan vara sådan att ett samband inte är tillräckligt för att motivera en sådan prövning. Ett exempel är att ena parten har överklagat i fråga om

umgänge. Att prövningstillstånd meddelas med anledning av det överklagandet utgör då i regel inte skäl för prövningstillstånd även med anledning av den andra partens överklagande i fråga om vårdnad.

3. Vad gäller då när båda parterna överklagar ett avgörande som rymmer dels en fråga om skyldighet att fullgöra, dels frågan om fullgörrelsens storlek? Tingsrätten har exempelvis dömt svaranden att betala skadestånd till käranden med ett visst belopp. Svaranden har överklagat beträffande såväl skadeståndsskyldigheten som beloppet, käranden i fråga om beloppet. Om det saknas skäl för prövningstillstånd beträffande kärandens överklagande, bör hovrätten enligt min mening normalt kunna begränsa tillståndet till att avse svarandens överklagande. I situationer där hovrätten vid tillståndsprövningen finner att den enda ändring som kan komma i fråga är i svarandens favör och där en prövning av kärandens överklagande skulle bli kostnadskrävande, får det anses direkt olämpligt om hovrätten skulle tvingas pröva även kärandens överklagande. Så är fallet exempelvis om hovrätten vid tillståndsprövningen ser anledning till ändring bara i fråga om skadeståndsskyldigheten.

4. Motsvarande bör gälla när den ena parten, som i detta fall, har ålagts att utge rättegångskostnader till den andra parten. Då tillkommer emellertid det som sägs i rättsfallet NJA 2009 s. 738, att ett avgörande är oriktigt bara om det ligger utanför ramen för vad som kan anses skäligt. Det innebär att ändringsdispens ska meddelas bara om tingsrättens avgörande ligger utanför ramen för vad man kan komma fram till vid en skälighetsbedömning.

5. Det saknas skäl i och för sig för prövningstillstånd beträffande Nestlés överklagande. Det finns inte något i målet som innefattar tillräckliga skäl att ändå meddela sådant tillstånd av den anledningen att prövningstillstånd har meddelats beträffande Orklas överklagande. Att ändringsdispens inte bör komma i fråga följer av att tingsrättens avgörande såvitt gäller ersättningen till

Nestlé i varje fall får anses ligga inom ramen för en skälighetsbedömning (se p. 4).

6. Det kan förekomma att hovrättens bedömning vid den slutliga prövningen innebär att en beloppsfråga måste avgöras fastän det inte förutsattes vid tillståndsprövningen. Det kan då ibland vara olämpligt att inte även den andra partens överklagande kan prövas. För att säkerställa att en ansökan om prövningstillstånd inte avslås och detta senare visar sig förhastat, bör det för sådana situationer finnas en möjlighet för hovrätten att vid tillståndsprövningen vilandeförklara målet i fråga om den andra partens överklagande (jfr 54 kap. 11 § andra stycket rättegångsbalken). Någon sådan möjlighet finns inte i dag, även om inget torde hindra hovrätten från att avvakta med tillståndsprövningen beträffande den andra partens överklagande. Saken kan böra övervägas av lagstiftaren.
